

TOMASZ SKRZYCZYŃSKI
*Centrum Doskonalenia Nauczycieli Szkół Rolniczych
w Brwinowie - Pszczelinie*

KSZTAŁCENIE USTAWICZNE W ŚRODOWISKU WIEJSKIM

1. Współzależność między kształceniem szkolnym i ustawicznym

Wyrazem polityki państwa w zakresie ustawicznego kształcenia zawodowego są zapisy w ustawie o systemie oświaty z 7.09.1991 r. oraz w aktach wykonawczych do tej ustawy. Czytam w niej m.in., że „system oświaty zapewnia możliwość uzupełnienia przez osoby dorosłe wykształcenia ogólnego, zdobywania lub zmiany kwalifikacji zawodowych i specjalistycznych”.

Kształcenie ustawiczne (lub termin zaczerpnięty z j.francuskiego - edukacja permanentna) uważana jest za zasadę lub ideę przewodnią dla wszelkich procesów kształcenia się ludzi, od wczesnego dzieciństwa aż do zaniknięcia wszelkiej aktywności intelektualnej i praktycznej. Z tego względu edukacja permanentna stała się nadrzędna nad innymi rodzajami kształcenia (np. szkolnego czy oświaty dorosłych).

Szkolna oświata rolnicza musi przygotować przyszłych dorosłych do aktywnego uczestnictwa w procesie ustawicznego kształcenia. Stąd bardzo ważne stają się umiejętności ogólnozawodowe. Do nich zaliczamy:

- umiejętność komunikowania się, wyszukiwania i przetwarzania informacji,
- gotowość do akceptacji zmian zachodzących w otoczeniu jednostek i umiejętność przystosowania się do nich, szczególnie do zmian i zastosowań nowych technologii,
- umiejętność samodzielnego podejmowania decyzji,
- umiejętność korzystania ze swoich praw jako obywateli i konsumentów,
- umiejętność samokształcenia i samorozwoju,
- umiejętność porozumiewania się z innymi w różnych językach,
- aktywność, zaradność, twórczość, odpowiedzialność, krytyczność, niezależność, samodzielność w pracy i działaniu,
- poczucie obywatelstwa europejskiego i myślenie „po europejsku”.

Wyrazem tych tendencji jest tworzenie przedmiotów integrujących, a także coraz późniejsza specjalizacja zawodowa będąca wynikiem tworzenia szerokich profili kształcenia, umożliwiającą uczniom przygotowanie do pracy w wielu pokrewnych zawodach i specjalnościach. W polskim systemie szkolnictwa zawodowego kształcenie może być prowadzone w zawodach, które wymienione są w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego z 1982, 1986 oraz 1993 r. Zgodnie z wyżej wspomnianą koncepcją strategiczne kierunki kształcenia w szkołach średnich Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, uwzględniają dominację następujących zawodów:

- technik agrobiznesu kształcący w 11 specjalizacjach:
 - finanse i bankowość w agrobiznesie
 - rynek rolny
 - zarządzanie gospodarstwem towarowym
 - marketing w agrobiznesie
 - socjologia wsi i doradztwo
 - ogrodnictwo
 - produkcja rolnicza
 - rybactwo śródlądowe
 - usługi weterynaryjne
 - przetwórstwo rolno-spożywcze
 - technika w gospodarce żywnościowej
- technik żywienia i gospodarstwa domowego
- technik zarządzania terenów wiejskich i środowiska (zamiast technika inżynierii środowiska i melioracji).

Tradycyjne kształcenie zawodowe charakteryzuje się wieloletnim wyprzedzeniem pomiędzy podjęciem decyzji w kształceniu i wyborem zawodu a ukończeniem nauki i pojawieniem się absolwenta na rynku pracy. Taki system edukacyjny w nowych warunkach staje się nieefektywny. Aby złagodzić tę niespójność oraz dostosować edukację zawodową do potrzeb życia gospodarczego powinniśmy wprowadzić i rozwinąć tzw. otwarte i elastyczne kształcenie. Otwarte i elastyczne kształcenie oznacza podejście i filozofię nauczania, w której uczący się jest w centrum uwagi - jest podmiotem edukacji. Kształcenie i doskonalenie dostosowane są do indywidualnych potrzeb ucznia. Jednocześnie instytucje szkoleniowe starają się usunąć bariery ograniczające dostęp do systemu edukacyjnego. Kształcenie elastyczne może być prowadzone w szkole, w gospodarstwie rolnym lub w innym miejscu. Potrzebne są do tego specjalne lub odpowiednio dostosowane materiały szkoleniowe.

Kształcenie elastyczne powinno ułatwić wszystkim dostęp do kształcenia i doskonalenia. System kształcenia i doskonalenia musi uwzględniać potrzeby

jednostki, rozwijając prawa i możliwości danej osoby i podnosząc jakość życia. Kształcenie elastyczne wymusza indywidualne podejście do programu nauczania. Programy te muszą uwzględniać różne sposoby prezentacji tematów, aby móc przewidywać i umożliwiać wybór wielu dróg wiodących do osiągnięcia tego samego celu.

W związku z powyższym w edukacji wyróżniamy kilka płaszczyzn elastyczności:

- indywidualna - mobilność zawodowa nabyta podczas szkolenia zawodowego,
- programu nauczania - umiejętność dostosowania programu do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz potrzeb poszczególnych uczniów,
- prowadzenia zajęć - polegająca na otrzymywaniu takich samych rezultatów przy stosowaniu różnych metod,
- drogi edukacji - polegająca na większej dostępności do kształcenia i znacznie słabszym podziale pomiędzy różnymi kategoriami uczących się (młodzież, pracujący, bezrobotni).

Bardzo istotne jest zezwolenie uczniom na większą dowolność wyboru dróg edukacyjnych, co umożliwi system kształcenia modułowego, wraz z systemem zaliczeń poszczególnych modułów edukacyjnych, których wybór zapewnia umożliwienie drożności poziomej i pionowej pomiędzy poszczególnymi kursami.

Modernizacja rolniczego szkolenia zawodowego zmierza w kierunku:

- ograniczenia kształcenia w wąskich zawodach,
- zmniejszenia liczby szkół zasadniczych,
- rozwoju liceów technicznych (szkół o ogólnym profilu kształcenia zawodowego).

Pociąga to za sobą konieczność zwiększenia funkcji edukacyjnej gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych oraz rozwoju zawodowej oświaty dorosłych. Kształcenie zawodowe dorosłych - właścicieli gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych, robotników, pracowników obsługi rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego, a także bezrobotnych oraz chętnych do przekwalifikowania się, w związku z wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich - powiązane byłoby z pracą zawodową i potrzebami rynku pracy. Prowadziłoby ono do uzyskania specjalizacji w zawodzie i tytułów kwalifikacyjnych. Zakłada się, że szeroki profil kształcenia zawodowego młodzieży zwiększy jej szansę na uzyskanie pracy, a w jej trakcie na zdobycie specjalizacji zawodowej.

Warunkiem sukcesu tej koncepcji jest skierowanie praktycznie wszystkich absolwentów szkół do dalszego kształcenia specjalistycznego w zawodzie. Olbrzymią rolę w tym kształceniu odgrywałyby szkoły rolnicze, zakłady pracy (szeroko pojęte) i ośrodki szkoleniowe. Jest to bardzo poważne wyzwanie wobec organizatorów systemów kształcenia ustawicznego oraz wobec państwa, które

musi stworzyć ku temu odpowiednie warunki. Drugim wyzwaniem jest objęcie wszystkich młodych pracowników systemem kształcenia ustawicznego. Dotyczy to zwłaszcza:

- nauczania języków obcych warunkujących normalny kontakt z Europą i światem,
- kształcenia informatyczno-komputerowego i upowszechniania komputera, jako komunikacji profesjonalnej i społecznej,
- rozwoju marketingu i kształcenia menedżerów,
- sfery bankowo-finansowej, gwarantującej właściwy obieg kapitału pieniężnego i operacji inwestycyjnych oraz właściwe kontakty w układzie gospodarki wolnorynkowej,
- sfery działów ekonomicznych i prawnych w aspekcie restrukturyzowanych gospodarstw i przedsiębiorstw rolnych oraz instytucji obsługujących obszary wiejskie,
- przygotowania i przekwalifikowania kadr pracowniczych na potrzeby handlu, produkcji, zbytu i usług społecznych na obszarach wiejskich,
- doksztalcenie pracowników administracji państwowej, samorządowej i gospodarczej,
- doksztalcenie nauczycieli przedmiotów zawodowych w dziedzinie nowych technologii, organizacji pracy itp.

W kształceniu ustawicznym zawodowym można wyodrębnić dwa wymiary:

pierwszy - kształcenie pionowe obejmujące kolejne etapy i poziome edukacji szkolnej zawodowej,

drugi - kształcenie poziome dotyczące kształcenia w obrębie zawodu - jest to w zasadzie doskonalenie zawodowe, którego celem jest uzyskanie mistrzostwa w zawodzie.

2. Formy i organizacja ustawicznego kształcenia zawodowego w Polsce

Rozróżnia się szkolne i pozaszkolne formy kształcenia ustawicznego dorosłych. Formy szkolne tworzą szkoły dla dorosłych wszystkich stopni i rodzajów - podstawowe, średnie i wyższe. Do form pozaszkolnych zalicza się: studia podyplomowe, staże zawodowe, kursy i seminaria, praktyki pracownicze, samo-kształcenie kierowane, kursokonferencje, szkolenie przywarsztatowe, instruktaż, odczyty i inne.

Podstawową formą podwyższania poziomu wiedzy i kwalifikacji pracowników, oprócz szkół dla dorosłych są kursy. Okres nauczania w szkołach dla dorosłych wynosi od 2 do 5 lat. W formach pozaszkolnych okres nauki wynosi zaś odpowiednio:

- 1) staż zawodowy i praktyki pracownicze nie przekraczają trzech miesięcy,
- 2) kurs - od 30 do 600 godzin zajęć,
- 3) seminarium - od 15 do 100 godzin zajęć,
- 4) kursokonferencja nie przekraczająca 30 godzin zajęć, odbywających się w zasadzie w ciągu 3 kolejnych dni,
- 5) szkolenie przywarsztatowe - nie dłużej niż jeden rok,
- 6) instruktaż - nie przekraczający 30 godzin,
- 7) samokształcenie kierowane - do 30 godzin.

Kształcenie w szkołach dla dorosłych oraz w formach pozaszkolnych odbywa się w systemie dziennym, wieczorowym, zaocznym i eksternistycznym albo łączącym te elementy.

Jednostki prowadzące kształcenie ustawiczne muszą zapewnić właściwy program nauczania, kadrę dydaktyczną, odpowiednie pomieszczenie do nauki podręczniki, skrypty itp. Powinny one także zagwarantować właściwy przebieg zajęć dydaktycznych oraz prowadzić wymaganą dokumentację.

Główne kierunki działalności szkół dla dorosłych i placówek pozaszkolnych łączą się ściśle z zadaniami produkcyjnymi bądź usługowymi i społeczno-ekonomicznymi. Określając potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji bierze się pod uwagę rejony kraju, branże, grupy pracownicze z uwzględnieniem wymagań stanowisk pracy i posiadanej wiedzy, a nade wszystko potrzeby rynku pracy. Podziały te ułatwiają organizację kształcenia, doksztalcania i doskonalenia ogólnego i zawodowego pracowników ustalenie programu, poziomu i treści kształcenia oraz dobór kadry dydaktycznej.

Przy wyborze poszczególnych form bierze się pod uwagę wiek pracownika, np. do szkół dla dorosłych, na studia podyplomowe kieruje się raczej młodych pracowników, pracowników w średnim wieku zachęca się do uczęszczania na kursy doksztalczające i doskonalące w zawodzie. Podziały te nie wykluczają możliwości stosowania rozwiązań pośrednich. Bezrobotnych kieruje się na kursy zawodowe przyuczające do pracy, rekwalifikacyjne lub podnoszące kwalifikacje zawodowe, trwające w zasadzie nie dłużej niż 6 miesięcy.

3. Udział szkolenia bezrobotnych w systemie edukacji dorosłych

Bezrobocie to nic innego jak brak pracy dla poszukujących jej. Może ono występować jako: cykliczne, przejściowe, strukturalne i ukryte. Bezrobocie cykliczne jest wywołane przez okresowe spadki koniunktury gospodarczej. Bezrobocie przejściowe występuje, gdy ludzie przechodzą z jednego miejsca pracy na drugie, wymagające podobnych kwalifikacji. Bezrobocie strukturalne spowodowane jest potrzebą znaczących zmian kwalifikacji pracowników, wywołanych

innowacjami technologicznymi lub zmianami względnej konkurencyjności danej gałęzi gospodarki, np. przemysłu. Bezrobocie ukryte dotyczy ludzi nie ujętych w statystykach dotyczących bezrobocia, ponieważ są oni zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, mimo wyrażenia gotowości do pracy w pełnym wymiarze albo też pracują na stanowiskach nie wymagających posiadanych przez nich kwalifikacji, albo też zostali zniechęceni do poszukiwania pracy po długim okresie bezskutecznych prób podjęcia pracy.

Problem szkolenia bezrobotnych pojawił się w Polsce wraz ze zjawiskiem bezrobocia będącego skutkiem kryzysu ekonomicznego i transformacji gospodarki. Pilna potrzeba restrukturyzacji polskiego rolnictwa i związanego z tym rozwoju obszarów wiejskich stwarza zapotrzebowanie na nowe kwalifikacje i umiejętności. Temu zapotrzebowaniu nie jest w stanie sprostać żaden, nawet bardzo elastyczny system edukacji. Stąd rodzi się potrzeba zróżnicowania form doksztalcania i przekwalifikowania, czego wyrazem są nowe zadania dla szkół rolniczych oraz innych instytucji szkoleniowych, z którymi współpracować powinny urzędy pracy w zakresie szkolenia bezrobotnych i organizacje samorządowe rolników (np. Izby Rolnicze).

Szkolenie bezrobotnych stanowi jedną z najefektywniejszych form przeciwdziałaniu bezrobociu. Według danych Krajowego Urzędu Pracy (Rynek Pracy nr 3/51 marzec 1996) liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi, w lutym 1996 r., wynosiła 1 174 306 osób. Wiemy jednak, że na wsi występuje również bezrobocie ukryte wśród osób posiadających małe gospodarstwa rolnicze i szacuje się, że liczba tych bezrobotnych wynosi około pół miliona.

W Polsce koordynacja działalności w zakresie szkolenia bezrobotnych zajmuje się krajowy Urząd Pracy, który tylko w znikomym stopniu obejmuje mieszkańców wsi, ze względu na ukryte bezrobocie występujące na obszarach wiejskich.

Ze względu na konieczność restrukturyzacji polskiego rolnictwa oraz masowy charakter bezrobocia występującego na obszarach wiejskich, należy precyzyjnie określić rolę wszystkich partnerów rynku pracy, a więc: Urzędu Pracy, Wydziałów Rolnictwa UW, ODR i szkół rolniczych, pracodawców z jednej strony, a instytucji szkolnych z drugiej. Następnie należy określić poszczególne etapy działalności w zakresie szkolenia bezrobotnych na obszarach wiejskich, to jest:

- diagnozowanie potrzeb szkoleniowych,
- planowanie kierunków szkolenia,
- wybór jednostek szkolących, którym zlecona zostanie organizacja szkolenia,
- monitoring szkolenia,
- badanie efektywności szkolenia.

Efektywność szkolenia powinna być badana w aspektach: organizacyjnym, ekonomicznym, finansowym i dydaktycznym. Oceny szkolenia wg ściśle określonych kryteriów zmuszają organizatorów szkolenia do większej troski o jego

jakość. Ponadto możliwość wyboru organizatorów kursów najlepiej spełniających warunki określone przez urzędy pracy sprzyja pozytywnej konkurencji i przyczynia się do lepszego powiązania szkoleń z potrzebami rynku pracy.

4. Oferta edukacyjna dla ludzi starszych

Zgromadzenie Generalne ONZ w 1992 r. proklamowało deklarację praw i obowiązków człowieka starszego, w której zaznaczono niezbywalne prawo do nauki, ale i obowiązek dalszego uczenia się przez ludzi starszych. Jednocześnie WHO (Międzynarodowa Organizacja Zdrowia) wyszczególniła 7 elementów składających się na dobrą jakość życia, wśród których zaznaczono wykształcenie, zajęcia dające zadowolenie, dobre samopoczucie wynikające z właściwej adaptacji do środowiska.

Szybko rozwijający się ruch zmierzający do edukacji osób starszych spowodował utworzenie uniwersytetów Trzeciego Wieku, których głównym zadaniem jest dążenie do poprawy jakości życia osób starszych przez włączanie ich do systemu kształcenia ustawicznego, wykorzystując potencjał intelektualny, naukowy i bazę materialną wyższych uczelni. Aktualnie w Europie funkcjonuje 1232 UTW, a w Polsce 20 UTW.

Uniwersytety Trzeciego Wieku wyznaczyły sobie 4 główne zadania:

- włączenie osób starszych do systemu kształcenia ustawicznego,
- aktywizację intelektualną, psychiczną i fizyczną słuchaczy,
- opracowanie metod edukacji osób starszych i wskazanie profilaktyki,
- prowadzenie obserwacji i badań naukowych.

Edukacja osób starszych jest skromnym elementem edukacji dorosłych, ale jej znaczenie może być ogromne.

5. Edukacja osób niepełnosprawnych

Edukację osób niepełnosprawnych można określić jako system przedsięwzięć dydaktyczno-wychowawczych uwzględniających potrzeby i możliwości indywidualne tychże osób. Dzięki niemu osoby niepełnosprawne zdobywają wiadomości, umiejętności i postawy pozwalające na funkcjonowanie w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym. Edukacja rozumiana jest więc jako element rehabilitacji. Spełnia funkcje dydaktyczne, wychowawcze, ułatwia adaptację w środowisku, integrację społeczną, umożliwia pokonywanie barier psychologicznych, wspomaga osobisty rozwój. Ważne jest więc postrzeganie w organizowanym procesie edukacji sfery fizycznej, motorycznej, somatycznej, psychologicznej, moralnej i duchowej. Na powodzenie tej edukacji rzutują bariery: architektoniczne, komunikacyjne, poznawcze, psychologiczno-mentalne, medyczne

i socjalne. System edukacji osób niepełnosprawnych wyznaczają dwie kategorie zmiennych: wiek i rodzaj niesprawności.

Problem niepełnosprawnych nie znika, a wręcz przeciwnie narasta - około 20% populacji dzieci w wieku szkolnym wykazuje różnego rodzaju zaburzenia rozwojowe, a na wsi ten problem jest bardziej nasilony.

Wśród aktów prawnych regulujących działania na rzecz osób niepełnosprawnych można wymienić:

1. „Rządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych i ich integracji ze społeczeństwem”,
2. „Wykaz najważniejszych obowiązujących aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych, według stanu na dzień 31 marca 1993 r.”
3. Biuletyn nr 7-8/1993 Europejskiego Centrum Uniwersytetu Warszawskiego pt. „Niepełnosprawni”,
4. „Niepełnosprawni” - raport o stanie prawnym Helsińskiej Fundacji Ochrony Praw Człowieka,
5. „Zasady szkolenia osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w rejonowych urzędach pracy jako osoby bezrobotne”,
6. „Zasady likwidacji barier architektonicznych”,
7. „Program Celowy Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych”,
8. Dziennik Ustaw nr 10, z 24 października 1995 r. pozycja 577.

6. Rozwój edukacji niestacjonarnej

Wprowadzenie do systemu kształcenia ustawicznego edukacji niestacjonarnej jest jedną z możliwości wychodzenia naprzeciw edukacyjnym potrzebom społeczeństwa. Główne zadania w zakresie kształcenia na odległość to:

- opracowanie i wdrożenie koncepcji tego kształcenia, głównie poprzez powołanie zespołów roboczych do przygotowania systemu edukacji niestacjonarnej,
- przygotowanie wykwalifikowanej kadry organizatorów i dydaktyków, metodyków oraz autorów opracowywujących programy i materiały dydaktyczne,
- wprowadzenie na rynek edukacyjny nowych programów, dostosowanych do tej formy kształcenia, które odpowiadałyby potrzebom rynku pracy,
- realizowanie kształcenia w systemie edukacji za pośrednictwem krajowej sieci i placówek kształcenia na odległość.

7. Przyszłe działania

System edukacji dorosłych powinien być ukierunkowany na:

- różnorodność ofert edukacyjnych oraz otwartość na zmieniające się potrzeby społeczno-gospodarcze,
- indywidualizację drogi edukacyjnej poprzez różnicowanie form kształcenia, przy utrzymywaniu drożności poziomej i pionowej oraz zróżnicowanie metod kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego,
- podnoszenie merytorycznego poziomu placówek oświaty dorosłych poprzez usprawnienie ich działania i dostosowanie do potrzeb społeczno-gospodarczych,
- dokonanie zmian organizacyjnych polegających na wprowadzeniu kształcenia niestacjonarnego oraz modułowego i rozwijaniu go w formach kursowych oraz kształcenia zaocznego i eksternistycznego - w formach szkolnych.

W systemie kształcenia ustawicznego wbudowane powinny być podsystemy kształcenia tradycyjnego, modułowego oraz kształcenia na odległość, które mogą być realizowane poprzez kształcenie, doksztalcenie i doskonalenie. W podsystemie kształcenia na odległość zostanie zaś uwzględniony problem kształcenia osób niepełnosprawnych (z różnymi niesprawnościami), umożliwiający tym osobom kształcenie się, doksztalcenie i przekwalifikowanie. Kształcenie na odległość jest bowiem najbardziej odpowiednią formą indywidualizowania toku nauczania i zdobywania kwalifikacji zawodowych przez osoby niepełnosprawne, w tym poprzez powołanie sieci szkół zawodowych dla niepełnosprawnych. Równolegle w placówkach oświatowych ogólnodostępnych powinny być tworzone warunki architektoniczne i odpowiednie wyposażenie ułatwiające niepełnosprawnym podejmowanie nauki.

Zakłada się, że stworzenie w pełni drożnego, spójnego i elastycznego systemu kształcenia ustawicznego w Polsce nastąpi w latach 1996-2010. Temu procesowi musi towarzyszyć inicjowanie i harmonizowanie działań poszczególnych resortów i organizacji społecznych w celu sprzężenia procesu edukacji z procesami gospodarczymi. Umożliwienie społeczeństwu zdobywania wiedzy i umiejętności zawodowych wymaga wprowadzania nowych form kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia, które służyć mają rozwojowi edukacji dorosłych. Przygotowywanie słuchacza do wykonywania przyszłego zawodu lub doskonalenia nabytych umiejętności jedynie od strony teoretycznej jest niewystarczające, dlatego też działalność edukacyjna w zakresie praktycznej nauki zawodu będzie realizowana w m. in. w Centrum Praktycznej Nauki Zawodu.

Sieć Centrów umożliwi:

- 1) kształcenie umiejętności zawodowych teoretycznych i praktycznych,
- 2) uzupełnienie ewentualnych luk w wykształceniu,

3) zwiększenie elastyczności (zdolności dostosowawczych) słuchaczy poprzez przekazanie dodatkowych kwalifikacji na dwóch obszarach:

- trening zachowań indywidualnych i zespołowych,
- uzyskiwanie sprawności w zakresie stosowania nowoczesnych technik i środków pracy.

Działania te wymagają jednak adaptacji bazy szkoleniowej oraz odpowiedniego wyposażenia Centrów Praktycznej Nauki Zawodu.

Wprowadzeniu mechanizmów właściwego zarządzania jakością kształcenia ustawicznego służyć będzie **powołanie Agencji Rozwoju Kształcenia Ustawicznego (1998 r.)**. Działalność tej Agencji wpłynie na drożność i elastyczność kształcenia oraz pozwoli na przeprowadzenie akredytacji placówek działających na rynku edukacyjnym. Agencja realizować będzie w szczególności zadania w zakresie opracowania polskich standardów kwalifikacji zawodowych na poszczególnych poziomach kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego.

Z uwagi na charakter realizowanych przez Agencję zadań, przewiduje się dwuetapowość podejmowanych przez resort działań: fazę wstępną, tj. powołanie i rozpoczęcie, działalności w latach 1998 - 2000, a następnie prace ciągłą od 2001 r.

8. Podsumowanie

Na koniec postawmy sobie pytanie: w jakim zakresie wychowanie i wykształcenie może wpływać na kształt państwa i społeczeństwa? Wychowankowie nie są mechanizmami nastawionymi przez wychowawcę na całe życie, ale twórczymi indywidualnościami, przystosowującymi się do zmiennych warunków i chowanie może wpoić zasady, poglądy, przekonania i kryteria wartości, których wychowankowie mogą przestrzegać w kluczowych sytuacjach swojego życia. Efektywność wychowania mierzy się trwałością stosowania w życiu zasad przekazywanych przez wychowawcę.

Z polskich pedagogów takim trwałym wpływem może się wykazać Ignacy Solarz, twórca uniwersytetu ludowego i wychowawca młodzieży „wiciowej”. I.Solarz odpowiadał na istotne problemy okresu dziejowego nurtujące młodzież wiejską, mającą ostre poczucie upośledzenia społecznego. Przemawiał do młodzieży językiem jej klasy społecznej, uczył jak sobie radzić z życiem i jego trudnościami. Pokazywał siły tkwiące we wsi i jej mieszkańcach, uczył jak je wykorzystać. Uczył tego, czego nie uczyła szkoła i państwowe instytucje oświaty. Sądzę, że placówki oświaty ustawicznej mogą wiele wykorzystać z dorobku I.Solarza.

Należy jednak podkreślić, że pierwszoplanową pozycję w kształceniu ustawicznym stanowią odpowiednio wykształceni i przeszkoleni nauczyciele, organizatorzy szkoleń i doradcy, umiejący zapewnić wsparcie uczestnikowi szkolenia. Powinni to być ludzie o odpowiednim światopoglądzie, tj. akceptujący swoją

podrzedną rolę w stosunku do ucznia (podmiotu nauczania) i jednocześnie umiemy nawiązać osobisty kontakt z uczniem. Uczeń ten to coraz częściej dorosły, uzupełniający swoją wiedzę i zdający sobie sprawę z własnych braków. Nawiązanie i utrzymanie dobrej komunikacji interpersonalnej uczeń - nauczyciel należy do nauczyciela. Dlatego też nauczyciel musi umieć słuchać ucznia, dochodzić do sedna problemów, wspomagać w sposób zachęcający do dalszej nauki oraz umieć dostosować program szkolenia (kursu) do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia. Tak więc nauczyciel staje się przewodnikiem ucznia w pokonywanej przez niego ścieżce edukacyjnej, spełniając jednocześnie funkcje twórcy programu nauczania.